

Objava takšnih arhivskih dokumentov je vsekakor vedno dobrodošla, saj osvetljuje določene vidike v Titovih razmišljanjih v tem za zgodovino pisje nekdanje Jugoslavije zelo pomembnem času, zaradi dobro izdelanega znanstvenega aparata pa je objavljeni vir odličen pripomoček za raziskovalce tega obdobja. Simić v uvodnem poglavju dobro povzame osnovne podatke o dnevniku in interpretira določene podatke iz njega, dokument pa je objavljen v izvorni obliki s pravopisnimi in slovničnimi napakami vred in s pripombami v oglatih oklepajih. Osebe in dogodki, ki so po Simićevem mnenju bralcu lahko nejasno predstavljeni, so podrobno opisani v sprotnih opombah, pohvale pa je vredna predvsem druga polovica te publikacije, kjer so kot priloge objavljeni prepisi dokumentov, ki so nastali ob dogodkih, opisanih v dnevniku. Tako lahko primerjamo uradno in nekoliko bolj zasebno različico celotnega dogajanja, saj na eni strani lahko opazujemo, kaj je o intervjuju ali novinarju ob njegovem nastanku menil Tito, nato pa intervju in celo scenarij za dokumentarni film lahko tudi preberemo, podobno pa velja tudi na primer za sestanek politbiroja CK KPJ. Poljudnosti izdaje je verjetno treba pripisati, da so celoten dnevnik in pripadajoči dokumenti objavljeni v cirilični pisavi, čeprav je jasno označeno, da so v izvorniku v latinici, kar nekoliko otežuje dostopnost tega besedila bralcem zunaj Srbije, vendar pa je to očitno posledica zanimivega fenomena. Že od sredine osemdesetih let namreč lahko sledimo objavam arhivskih virov za zgodovino socialistične Jugoslavije, vendar so to navadno debele in drage luksuzne publikacije v nizkih nakladah. V tem primeru pa sta tematika in nekoliko senzacionalističen pristop očitno obetala veliko zanimanje javnosti, zato je knjigo izdala časopisna hiša Novosti v broširani izdaji, in to v kar 15.000 izvodih.

Jurij Hadalin

Walter Baier, Das kurze Jahrhundert. Kommunismus in Österreich KPÖ 1918 bis 2008. Edition Steinbauer. Wien 2009, 300 str.

Walter Baier je bil od leta 1994 do leta 2004 zvezni predsednik Komunistične partije Avstrije. Sedaj je urednik sedemjezičnega časnika "transform! Evropski časnik za kritično mišljenje in politični dialog" in koordinira izobraževalno in znanstveno delo Stranke evropske levice. Z monografijo predstavlja zgodovino avstrijske partije, ki odstopa tako od običajnih strankarskih monografij zgodovinarjev, predvsem pa od partijsko sankcioniranih, ki jih ima tudi Komunistična stranka Avstrije kar nekaj. Poleg tega so napisali nekateri vodilni avstrijski komunisti svoje spomine. Baierjevo besedilo je znanstveno zasnovano in podkrepljeno, tu in tam mu lahko pripisujemo značaj vira. Zadnje velja zlasti za podpoglavja, v katerih avtor razpravlja o "revizionizmu" znotraj partije in o njenem financiranju, ki je zadnji desetletji domala izključno zanimalo avstrijsko javnost, če odmislimo uspehe partije pri občinskih volitvah v mestno zastopstvo v Gradcu in volitve za štajerski deželni zbor.

Formalno je bila Komunistična partija Avstrije ustanovljena 3. novembra 1918, vendar je bil njen nastanek dolgotrajnejši proces, meni Baier. Nanj so močno vplivali mednarodni razvoj, vojne razmere, v državi sami pa predvsem delovanje moč-

ne Socialdemokratske delavske stranke. Velike januarske stavke leta 1918 v industrijskih središčih monarhije so pospešile nastanek delavskih svetov in pripravljenost delavstva za razredni boj. Delavski svet, ki je bil pod močnim vplivom socialdemokratske stranke, pa je 20. januarja sprejel sklep o prekinitvi stavk. Radikalni levičarji so bili proti. Tisti, ki so se še lahko pravočasno umaknili valu aretacij, so 22. januarja 1918 izdali letak "Izdani in prodani", njegov avtor pa je bil Leo Rothziegel. Baier ta označuje letak kot rojstni list avstrijske partije. Vendar ti radikalni levičarji niso bili ustanovitelji stranke, to so bili skupina okoli Karla Steinhardta in zakonca Friedländer. Leo Rothziegel je bil med vodilnimi člani levičarske Federacije revolucionarnih socialistov (internacionale) in je s svojimi privrženci zasledoval drugo obliko organiziranja.

Njegova skupina je menila, da mora gibanje rasti iz baze, delo mlade partije pa so ocenili kot poizkus ustanovitve centrale, ki sili množice, da sprejmejo njena edino zveličavna revolucionarna načela. V novembrskih dneh 1918 so na leviči pomembno vlogo igrali še vojaški sveti. Rezultat vseh prizadevanj ni bila monolitna partija, združile so se skupine in ljudje, ki so imeli cilj, da izvedejo socialistično revolucijo po ruskem zgledu. V svoj krog pa niso znali pritegniti - pravi Baier - priznanih voditeljev socialdemokratske delavske stranke. Maja 1919 se je Federacija revolucionarnih socialistov združila s Komunistično partijo Avstrije, v naslednjih mesecih je požela nekaj uspehov pri volitvah delavskih svetov, že junija 1919 pa je v zvezi z dogodki na Madžarskem, kjer je v vrstah revolucionarjev padel Rothziegel, utrpela z aretacijami velik odliv vodilnih kadrov. Partija je 15. junija 1919 organizirala demonstracije svojih privržencev, oblast pa jih je nasilno zatrla in na cesti je obležalo 20 mrtvih demonstrantov.

Walter Baier razpravlja o "silovitem socialnem napredku" po ustanovitvi republike, ki so ga izsilili pritiski revolucionarnih sil, in med drugim omenja žensko volilno pravico. V tej zvezi opisuje žensko politiko Komunistične partije Avstrije in pravi, da so bile ženske v partiji odločno premalo zastopane v primerjavi z njihovo vlogo v Socialdemokratski delavski stranki. Piše o delovanju stranke in njenega dolgoletnega predsednika Johanna Kopléniga ter o drugih vodilnih komunistih. Zelo dobrodošle so tudi osnovne biografske informacije o vodilnih komunistih, ki jih je avtor zbral v opombah. Vsa ta leta so bila zaznamovana s stalnimi ideološkimi razhajanjmi s socialdemokrati, ki so svoj avstromarksizem razvili kot politično metodo, zaznamovano predvsem s političnim besednim radikalizmom ob sočasni demobilizaciji radikalnejših pojavov med avstrijskim delavstvom. Avtor ne omenja delnih uspehov, ki jih je socialna demokracija zapisala na svoje zastave tam, kjer je dejansko bila na oblasti. To velja v prvi vrsti za "rdeči Dunaj". Večjih volilnih uspehov KPA v obdobju Prve republike ni požela. V odnosu z veliko

delavsko stranko, socialdemokratsko stranko, se je vse preveč zgledovala po Moskvi, kjer so socialno demokracijo dolgo vrednotili ko "zmerno vejo fašizma". Na temelju take ocene, tako Baier, pa se ni mogla razviti nobena odkrita enotna fronta. Posledica je bila konstrukcija ideološkega sovražnika, njegovo pejorativno označevanje zlasti po julijskih krvavih izgredih leta 1927 na Dunaju.

26. maja 1933 so avstrijske oblasti Komunistično partijo Avstrije prepovedale. Februarja naslednjega leta je prišlo do znane vstaje avstrijskega delavstva pod vodstvom socialdemokratov, ki je propadla in z njo tudi stranka. Pojavili so se revolucionarni socialisti, ki so bili nezadovoljni z vodstvom in nekaterimi usmeritvami socialdemokratske stranke, vendar so obstajale precejšnje razlike tudi med revolucionarnimi socialisti in komunisti, ki so onemogočale skupno pot obeh strank. Komunisti so nabirali v naslednjih letih izkušnje pri ilegalnem delu, kar jim je močno koristilo po "anšlusu", ko so se soočili z mnogo krutejšim nasprotnikom.

Baier ne opisuje stalinizma, pač pa kritično in na več mestih spregovori o njegovih posledicah za Komunistično partijo Avstrije. Ta po njegovih ocenah na stalinizem dolgo ni našla primerne odgovora, s tem je imela največje težave prav znotraj vodilnega kadra in v javnosti. "Stalinističnega mrka" vse do novega tisočletja ni odkrito tematizirala. Pripisovala ga je pojmovanju oz. izrazju razrednega sovražnika. Baier ob navajanju literature navaja globalne številke žrtev stalinizma in na temelju novejših - deloma še neobjavljenih raziskav - o avstrijskih. KPA je leta 2001 opredelila stalinizem kot "praktični in teoretski antikomunizem" poleg vsega, kar vse je utegnil še biti. Glavnina avstrijskih žrtev stalinizma je po teh podatkih bila iz vrst judovskih beguncev iz let 1938 do 1940. Dragoceni so podatki o funkcionarjih KPA, ki so postali žrtve stalinizma. Ob osredotočanju na strankarskopolitični razvoj dveh delavskih strank v Avstriji in na zgledovanje KPA na Moskvo avtor prezre, da je Dunaj za komunistično gibanje pomenil več - vsaj dokler o Avstriji lahko govorimo kot o demokratični državi. Na mestu bi bil kratek prikaz mednarodnega razvoja komunističnega gibanja.

Velik delež komunistov v vseh oblikah odpora proti nacizmu je nesporen. Baier sintetizira obstoječo literaturo, vendar le opozarja na dejstva, ki so sicer raziskovalcem v tej jasnosti ostala prikrita. Komunisti so se v odporu lahko naslanjali na svoje izkušnje ilegalnega delovanja, deloma so si izkušnje nabirali v času republikanske Španije v vrstah mednarodnih brigad. Baier spominja na val aretacij takoj po "anšlusu", ko so veliko Avstrijcev odvedli v Dachau. Komunisti so bili v raznih taboriščih v vodstvenih strukturah mednarodnega odpora. Delovali so kot begunci najprej v Belgiji, nato v Franciji in nazadnje v Angliji. Njihov položaj je bil odvisen od osvajanj nacistične Nemčije. Najpomembnejšo politično dejavnost so razvili v Angliji, kjer je bil London intelektualni in kulturni center komunistične emigracije. V Moskvi pa je bilo politično vodstvo Komunistične partije Avstrije. Ta delitev je po vojni dolgo časa odločilno vplivala na samo stranko in Baier v tej zvezi razkriva usode nekaterih vodilnih članov londonske emigracije, ki so jih v povojnih političnih dogodkih izključili kot revizioniste, in opozarja, kakšno vlogo je ta del komunistične emigracije igral v povojnem kulturnem življenju, zlasti pa v gospodarskih podjetjih, ki so bila pod nadzorom partije. Bila so pomembna pri trgovinski izmenjavi z državami realnega socializma in na tak način vzdržavala ogromen aparat stranke, pa tudi omogočala izhajanje komunističnega tiska. Baier v tej zvezi govori o tistem sporazumu oziroma delitvi sfer med obema emigrantskima skupinama. Prav v

tem poglavju je avtor zelo kritičen do "uradnega" prikaza partijske zgodovine, ki večjo oz. vso pozornost namenja moskovski emigrantski skupini. Govori o Alfredu Klahru, ki je 1937 s člankom K nacionalnem vprašanju v Avstriji, objavljenem v nadaljevanjih v ilegalnem teoretičnem organu KPA Weg und Ziel, zasnoval zamisel o avstrijski naciji. Na teh zamislih je delovala kumunistična emigracija v Londonu in prisilila Oskarja Pollaka in Karla Czernetza, ki sta vodila londonski biro avstrijskih socialistov, da sta opustila nasprotovanje obnovi Avstrije. Dokončen prelom socialdemokratov z nasprotovanjem obnovi Avstrije pa je prinesela šele moskovska deklaracija oktobra 1943, ki je osmislila tudi odpor komunistov in drugih proti nacionalsocializmu. Baier pozornost namenja tudi oboroženemu odporu Avstrijcev v vrstah Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije oz. partizanskih odredov. Zanimivo je, da naslavja poglavje o oboroženem odporu z besedami Karla Rennerja, ki je o teh komunistih rekel, da so "partizani demokracije".

Junija 1944 je vodstvo Komunistične partije Avstrije sprejelo manifest Ponovno rojstvo Avstrije, v katerem je povedalo svoje zamisli o povojni ureditvi države ob natančnem upoštevanju moskovske deklaracije, vključno soodgovornosti v drugi svetovni vojni in prispevka k lastni osvoboditvi. Po osvoboditvi je komuniste presenetilo imenovanje Karla Rennerja za kanclerja. Mnogi so mislili, da gre za pomoto ali zavestno zavajanje tiska. Baier označuje Rennerjevo imenovanje kot sporočilo Stalina oz. Sovjetske zveze zahodnim zaveznikom, kako si on in SZ predstavljata avstrijsko prihodnost. Tega sporočila pa vodstvo KPA po Baierjevi oceni ni zaznalo. Za avtorja so takoj vidni različni pristopi strank k prihodnji politični in družbeni ureditvi države. Socialistična stranka je takoj začela z izgradnjo strankarskih struktur in vseh svojih organizacij iz časa, preden je bila prepovedana. V koncentracijski vladi, prvi avstrijski po vojni, so bili komunisti zastopani s tremi ministri in sedmimi državnimi sekretarji. Izjavo o neodvisnosti z dne 27. aprila je podpisal tudi partijski predsednik Johann Kopleinig, vendar avtor opozarja, da je njeno preambulo napisal izključno Karl Renner. Ta pa je bila v nasprotju z moskovsko deklaracijo. Renner je namreč v preambuli govoril o Avstriji izključno kot žrtvi. Zakon o vojnih zločincih in zakon o prepovedi (nacionalsocialistične stranke in strankarskih podstruktur) ter procese pred ljudskimi sodišči Baier ocenjuje kot "dimne zavese", ki so zakrivatele ponovno vključitev nacistov v politiko, gospodarstvo in sodstvo. Zgodnje volitve na temelju volilnega prava Prve republike ocenjuje kot negativne za stranko, saj je ljudska stranka potrebovala za mandat okoli 18.000 glasov, komunistična pa 43.000. KPA je zaradi ruske zasedbe in njihovih ekscesov dobila oznako "stranka Rusov", proti njej pa so delovali vsi stereotipi iz nacističnega časa. Po oceni Baierja je stranka nasedla političnim konkurentom tudi v primeru razprav o poddržavljenju osnovne industrije, bank in velikih podjetij. Večina podjetij je bila v sovjetski coni in Sovjetska zveza jih je zasegla na temelju potsdamskih sklepov in s tem tudi prizadela avstrijsko partijo. Postavitev Komunističnega informbiroja je služila discipliniranju komunističnih strank, meni avtor in v tej povezavi omenja spor s KPJ. Komunistična partija Avstrije je sklepe Informbiroja v celoti odobraval in tako izključila iz svojih vrst nekaj stotin slovenskih komunistov, kar je popravila šele po petdesetih letih leta 1998. Centralni komite Komunistične stranke Avstrije je leta 1948 moral spoznati, da je Sovjetska zveza proti vsaki delitvi Avstrije. Gospodarska obnova Avstrije na temelju Marshallovega plana in tudi na njem slonečih sporazumov socialnih

partnerjev o mezdah in cenah je oktobra 1950 privedla do znamenitih oktobrskih stavk. Čeprav so izbruhnile najprej na Zgornjem Avstrijskem in šele nato v sovjetski coni, veljajo kot "komunistično inspirirane". Vodstvo stavk je z odločitvijo, da se prekinejo, zlomilo njihovo dinamiko. Po oceni avtorja pa so kljub temu koristile tako prebivalstvu kot partiji. Življenjski pogoji so se začeli izboljševati, stranka pa je po oceni avtorja pridobila na ugledu med delavstvom. Dejansko je Komunistična partija Avstrije na državnoborskih volitvah leta 1953 dosegla 228.159 glasov, kar je bilo največ v vsej njeni zgodovini.

Na podlagi Baierjevega besedila je težko reči, kaj je partijo bolj prizadelo: sklenitev Avstrijske državne pogodbe leta 1955 ali XX. kongres Komunistične partije Sovjetske zveze. Sovjetska zveza oz. Komunistična partija Sovjetske zveze svoje avstrijske "sestrske partije" glede ADP ni informirala. KPA je bila sprva proti njeni sklenitvi, nato za. KPA je morala posledično odpustiti nekaj svojega poklicnega funkcionarskega kadra, prišlo je do temeljitega spajanja komunističnega tiska, kar spet je sprostilo del delovne sile. XX. kongres KPSZ in normalizacija odnosov z Jugoslavijo pa sta avstrijsko partijo pretresla. Obračun s stalinizmom bi partija najraje zamolčala, kar pa glede na sredstva javnega obveščanja nikakor ni moglo uspeti. Nasprotniki obnovitve avstrijske partije so zmagali šele po dogodkih na Madžarskem in Poljskem. Razprave v vodstvu partije o večji svobodi mnenj znotraj partije so se končale z zmago "domačih stalinistov", sodi Baier. Marca 1957 je potekal 17. kongres KPA, ki je za avtorja prototip vseh naslednjih. Partija je razpravljala o napredovanju, odpiranju in prestrukturiranju, sicer pa ostala v starih okvirih tako glede kadrov kot glede dejanske ali le namišljene odvisnosti od moskovske centrale. Baier opozarja na temeljni problem: "Položaj je bil težavnejši, kot si je bila pribavljena stranka priznati na svojem partijskem kongresu. Prvič je bilo vodstvo soočeno z opozicijo večjega števila intelektualcev in profiliranih politikov in političark, kar je posledično privedlo do izstopa uglednih članov, med njimi bivšega poslanca državnega zbora Viktorja Elserja in nižjeavstrijskega politika Laurenza Gennerja, ki je bil do 1954 član deželne vlade, nadalje Genije Lande, dolgoletne voditeljice partijske šole, Otta in Hermanna Langbeina, Mire Lobe in sindikalista Leopolda Hrdlicke. Vprašanje temeljite preusmeritve partije, ki so ga navrgli državna pogodba, XX. Kongres KP SZ in madžarska kriza ter razprtije okoli sueške krize, je bilo torej odbito. Dogmatiki pa so plačali za svojo "normalizacijo" visoko politično ceno, in ta naj bi v prihodnjih letih še narasla. Iz tega se je bilo mogoče naučiti, da so ti bili zato "vsak čas pripravljeni."

Porast zasebne potrošnje od leta 1954 naprej, začetek depolitizacije in vrsta lastnih napak so KPA kljub iniciativam za dinamizacijo penzij in tritedenski dopust pripeljale na pot postopnega propada. Pri volitvah 1959 niso bili več izvoljeni v državni zbor, čeprav so dosegli še 142.570 glasov. Franz Muhri, dolgoletni predsednik partije, je 1955 menil, da so bile temu krive debate o vzrokih propadanja partije, kar je bila "stalna tema znotrajpartijskih razprav". Tudi naslednje državnoborske volitve niso prinesle zaželenega uspeha in leta 1966 se je partija odločila, da svoje pristaše pozove, da oddajo glas kar prej tako očrnjeni Socialistični stranki Avstrije. Partija ni bila več sposobna, da bi sprožila kake družbenopolitične pobude. Leta 1965 je predsedstvo partije kar za 25 let prevzel Franz Muhri. Bil je kompromisni kandidat, ki je bil kmalu soočen s češko krizo. V avgustovskih dneh je bil vrh avstrijske partije na "dopustu" ali se je nanj odpravljal. V smislu dolgotrajnih

razprav, ki so potekale znotraj partije glede zamisli "evrokomunizma", kot ocenjuje Baier, je ugleden član centralnega komiteja Ernst Fischer obsodil vkorakanje čet Varšavskega pakta v Češkoslovaško in v naslednjih dneh in tednih skoval znamenito krilatico o "tankovskem komunizmu". Proti Fischerju so bili že nekaj časa tovariši iz Nemške demokratične republike. V tej zvezi Baier namiguje tudi na vlogo, ki naj bi jo v tem kriznem času igral Erwin Scharf. Ta je prek revolucionarnih socialistov in socialistov pristal v komunističnem gibanju. Baier sicer ne pojasni Scharfove vloge, sklepamo pa lahko, da ga prišteva k odločnim partijskim dogmatikom. To je vsekakor presenetljivo. Baier meni, da so bili s češkoslovaškimi dogodki končani vsi reformni eksperimenti avstrijske partije, ki se je za ceno ponovne marginalizacije in izključevanja kritičnih glav naglo priplizala stališčem Moskve in jih zakoličila ter sankcionirala na 20. kongresu v začetku leta 1969. Kongres so dogmatiki obvladovali na temelju vprašljive izbire delegatov; sprva so dosegli volilno zmago "svojih kandidatov", vendar je bil sprejet tudi Muhrijevi kompromisni predlog, da kongres v celoti potrdi prvotno listo kandidatov vodstvenih struktur partije. Baier pravi, da je v teh kongresnih dneh "KPA politično in moralno razpadla". Sledila je formalna izključitev Ernsta Fischerja. Posledično je prišlo do izstopa številnih, tudi vodilnih komunistov iz partije, ki je tako izgubila približno tretjino svojega članstva. Baier pravi, da je v zgodovini delavskega gibanja le malo primerov primerljivega samouničenja, kot ga je napravila tistega leta KPA.

Komunistična partija Avstrije v naslednjih letih v družbenopolitičnem življenju ni igrala posebne vloge. Volitve so dokazovale, da ni znala nagovoriti novih volivcev, številni stari pa so bili razočarani, ker jih je partija 1966 sama napotila k socialistom. Nagel tehnološki razvoj in njegov vpliv na svet dela je ujel KPA nepripravljeno. Nastopila so nova gibanja, ki so ponujala rešitve na področju ekologije, ženskega vprašanja, rabe oz. nerabe atomske energije itd. Ob sprejetju novega programa Socializem v avstrijskih barvah leta 1982 je partija že lahko zaznala propadanje vzhodnoevropskega in mednarodnega komunizma. Razvoj v Sovjetski zvezi so v stranki še vedno prevladujoči dogmatiki gledali prestrašeni. Partija niti ni znala oceniti sprememb v avstrijskem gospodarstvu, v katerem se je začela privatizacija podržavljenega sektorja. Prav tako ni našla odgovora na proces evropske integracije. S spremembami v Vzhodni Evropi ni računala in te so v partiji spet pripeljale do globokih razhajanj mnenj. Baier pravi: "V njegovem svetu (Stalinovega dogmatičnega marksizma-leninizma, op. A. M.) ideloškega ‚ali-ali‘ odstopajoča mnenja niti niso bila dovoljena niti niso mogla biti enostavno označena kot zmote. Nasprotno, morala so se "razkrinkati", se ožigosati in izločiti kot "revisionistična", "oprotunistična", "partijsko uničujoča". Pomanjkanje demokratične kulture omogočanja različnih mnenj je bil pomemben vidik problema, kot se je to zelo jasno kazalo pri KPA." (Str. 207n)

Baier v svojo razpravo vključuje problem partijskih financ, čemur je veljala domala vsa pozornost avstrijske javnosti, predvsem pa medijev, ki sicer o politiki partije sploh niso poročali ali pa so jo omenjali le ob robu. Dejansko so vsi delegati partijskih kongresov vedeli, da partija s proračuni, ki so bili predmet poročil, ni shajala. Izdajala je dnevnik, vzdrževati je morala infrastrukturo, poleg tega pa je imela okoli 300 zaposlenih. V javnosti je veljala za "najbogatejšo". Baier razkriva, da so vso to strukturo s svojimi dobički vzdrževala podjetja, ki so bila v partijski lasti. Ta pa so zasnovali v štiridesetih letih dvajsetega stoletja emigranti, ki so

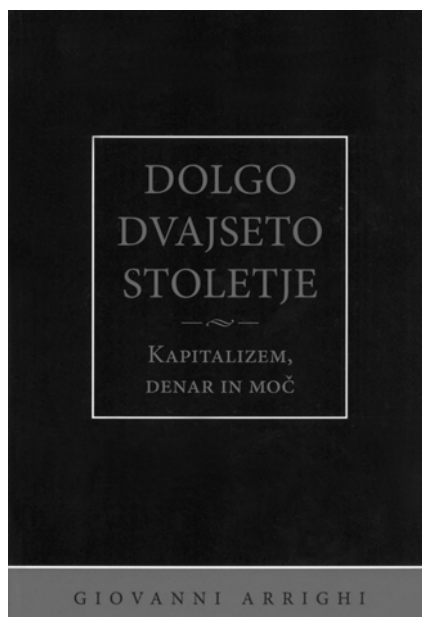
delovali v Londonu in ki so po svoji vrnitvi v tihem soglasju s političnim vodstvom uspešno delovali na gospodarskem področju. Baier zavrača trditve, da bi bila KPA najbogatejša avstrijska stranka, in navaja dotacije parlamentarnih strank v zadnjih letih. To financiranje poteka na zakoniti podlagi, česar avtor ne omenja. S tem pa ni povedano, da je bilo financiranje KPA protizakonito in Baier ima prav, ko opozarja, da avstrijske oblasti imenovanih podjetij niso dolžile kakršnih koli kaznivih dejanj. Baier v posebnem podpoglavju opisuje tudi zgodovino podjetja Novum. Na računih tega podjetja, ki je trgovalo zlasti z Nemško demokratično republiko, je partija koncentrirala svoje premoženje. Po združitvi Nemške demokratične republike z Zvezno republiko Nemčijo je slednja sprožila postopek proti Novumu in ga utemeljila s trditvijo, da je bilo to podjetje v rokah Socialistične enotne partije (SED). Po dolgoletnem sodnem procesu je Nemčija uspela, čeprav so avstrijske oblasti praktično pritrldile stališču KPA. Šestnajst let trajajoči proces se končal in KPA je izgubila okoli 120 milijonov evrov, ki jih je deponirala na švicarskih računih podjetja Novum.

Negativen je povzetek avtorja glede današnjega pomena KPA. Pravi, da je avstrijski komunizem v celoti le še stranski pojav v političnem življenju.

Avtor je knjigi dodal nekaj bistvenih dokumentov, ki se nanašajo na zgodovino KPA, zbral v pregledu najpomembnejše dogodke iz njene zgodovine in dodal še register oseb.

Avguštin Malle

Giovanni Arrighi, Dolgo dvajseto stoletje. Kapitalizem, denar in moč. Založba Sophia, Ljubljana 2009, 358 str.

Giovanni Arrighi, rojen v Italiji, je na začetku svoje bogate kariere poučeval na univerzah v Zimbabveju in Tanzaniji, leta 1979 se je pridružil Immanuelu Wallersteinu in Terenceu Hopkinsu na Centru Fernarda Braudela Univerze Binghamton v New Yorku, ki je postal središče svetovno-sistemske teorije, zadnje desetletje pred smrtjo (umrl je junija 2009) pa je predaval sociologijo na Univerzi Johns Hopkins v Združenih državah Amerike. Arrighi je bil eden največjih strokovnjakov za analizo svetovnega sistema in zgodovinsko sociologijo. V londonski *New Left Review* so o njem zapisali: "Med raziskovalci, ki so izšli iz mednarodne levice druge polovice dvajsetega stoletja, se po zmožnosti zgodovinske imaginacije, strukturnem dosegu in konceptualni jasnosti le peščica lahko primerja z Giovannijem Arrighijem, čigar dela bodo